

Ondřej Herzán

Politická geografie

Jaro 2008

Čtenářský deník k tématu NÁRODNÍ IDENTITA A NACIONALISMUS

1) Anderson, B. (2003) Pomyslná společenství. In Hroch, M. (ed.) Pohledy na národ a nacionalismus. Čítanka textů. Sociologické nakladatelství, Praha, str. 239-269.

Klíčová slova: pomyslné společenství – nacionalismus – ideologie – patologie moderního vývoje

Stručný obsah: Vesměs rozsáhlý článek obšírně hovoří o problematice nacionalismu a zejména o historii pojetí národa, o jeho současném nahlížení. Jde o relativně hloubkovou studii, která tento jev nahlíží z několika úhlů pohledu.

Národní identita je v článku chápána jako něco cizorodého, prostého jakékoli tradice. Autor to obhajuje tvrzením, že většina národů se etablovala až v době osvícenské a že šlo o jakousi náhražku nábožensky definovaných společenství, která v té době – právě působením osvícenské filozofie – začala upadat. Hrdost občana k svému národu přirovnává k hrdosti marxisty, hlásícího se k marxismu.

V dalších pasážích článků popisuje autor někdejší dynastické státy, kdy pojem „národ“ byl odvislý a fluktoval podle aktuálních dynastických svazků. Území „národa“ se přelévало, zvětšovalo či zmenšovalo v závislosti na dohodách či smlouvách vládnoucích rodů a s národním uvědoměním v dnešním slova smyslu nemělo mnoho společného.

Anderson rovněž poukazuje na to, že „národnost“ je pojem značně umělý, zařazující pod stejnou hlavičku ty jedince, kteří se nikdy nepotkají, mají různé zájmy a jakési mlhavé povědomí o tom, že na druhé straně státu žije jejich „krajan“.

Vlastní hodnocení: V příspěvku zazněla celá řada zajímavých názorů, nicméně poněkud postrádám pohled ze druhé strany, pohled zastánců národa. Článek působí až schematicky jednostranně, v zásadě se jedná o snahu rozmetat pojmy „národ“ a „národní cítění“ jakýmikoliv prostředky. Slušelo by se možná zmínit určité prvky, které dělají národ národem – tj. Jazyk, určitá historická tradice apod., na druhou stranu pak zmínit kontroverzní body – např. mýty o národní povaze aj.

2) Johnson, N. C. (2002) *The Renaissance of Nationalism*. In Johnston, R. J., Taylor, P. J., Watts, M. J. (eds.) *Geographies of Global Change. Remapping the World*. 2nd. ed. Blackwell, Oxford, str. 130-142.

Klíčová slova: renesance nacionalismu – konec Studené války – imaginativní diskurz – mýty o nacionalismu

Stručný obsah: Johnsonův příspěvek začíná popisem změn, které se odehrály v důsledku velkých politických kolotočů ve 2. polovině 80. let. Mnohé národy, do té doby utlačované, donucené stát na té či oné straně barikády, najednou cítily uvolnění a možnost svobodně vyjádřit svoji identitu. To podle Johnsona vedlo ke zrodu současných ohnisek nacionalismu.

Podobně jako Anderson – na nějž se odkazuje – chápe i Johnson jednotlivé národy jako „pomyslná, imaginativní společenství.“ Krok po kroku pak rozebírá jednotlivé znaky, na jejichž základě obvykle definujeme a chápeme národ. Jde mj. o „výstavbu národa“, s níž souvisí pojmy typu společná historie, kolektivní paměť, tradice, lidová poezie či symbolická krajina.

Proti čemu se autor ohrazuje, je vnímání národa podle lingvistické škatulky – a své tvrzení dokládá na příkladu Belgie, která vznikla díky „regionální, nikoli nacionální politice“.

Výraz „hrdinská minulost“ podle Johnsona rovněž často souvisí se zaužívaným mýtem, jako je např. používání látky tartan na tkaní „typické“ skotské sukne kilt – v obou případech se jedná o dovezené komodity, jejichž přítomnost ve Skotsku je relativně nová (s ohledem na dějiny této země).

Dalšími tématy, zmíněnými v článku, jsou např. památníky a nacionalismus, popř. pohlaví a nacionalismus – zde zaznívá zajímavá myšlenka, že ženy nemají v nacionalistickém pojetí přílišný (ba téměř žádný) vliv na tvorbu národního uvědomění.

Na závěr článku se objevují teze multikulturalismu, který představuje hozenou rukavici pro současný globální – zároveň však v mnoha ohledech vypjatě nacionální – svět.

Vlastní hodnocení: na rozdíl od předchozího článku je tento příspěvek psán mírnějším stylem, nepostrádá však logiku a na mně osobně zanechal větší vliv, právě díky jeho hodnověrnosti. S řadou závěrů souhlasím, s některými bych možná polemizoval (příklad Belgie jako regionálního státu se ve světle současného pnutí mezi Vlámí a Valony jeví přinejmenším problematický).

Otázky k tématu NÁRODNÍ IDENTITA A NACIONALISMUS:

- a). Lze národ opravdu považovat za pomyslné společenství? Co vlastně dělá národ národem?
- b). Bývalá Jugoslávie – jak je možné, že za Tita to fungovalo a pak zničehonic ne?
- c). Vznikají ještě v současné době „nové“ tradice národů, které se teprve etablují? A jsou takové národy?